

UPDATE 2012 STEENUILEN
WESTZOOM
TE LUNTEREN
IN DE GEMEENTE EDE

- ✿ Bodem
- ✿ Waterbodem
- ✿ Water
- ✿ Archeologie
- ✿ Ecologie
- ✿ Milieu

Ecologie

Update 2012 steenuilen Westzoom te Lunteren in de gemeente Ede

Opdrachtgever	Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede
Project	EDE.GEM.ECO3
Rapportnummer	11113859
Status	Eindrapportage
Datum	4 juli 2012
Vestiging	Boxmeer
Opsteller	Drs. B.G.W. Aarts
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	Ing. M. Koen
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Econsultancy accepteert derhalve op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
2.	PROJECTBESCHRIJVING	2
2.1	Locatiegegevens en huidige situatie	2
2.2	Voorgenomen activiteiten en manier van uitvoering	3
2.3	Doel en belang van de activiteiten.....	3
2.4	Openbaar belang en alternatieven	4
2.5	Planning en onderbouwing van de activiteiten	4
3.	SOORTGEGEVENS	5
3.1	Verantwoording effectenstudie en verspreidingsinformatie	5
3.2	Deskundige begeleiding	5
3.3	Verspreiding van steenuilen op en nabij de uitvoeringslocatie	6
4.	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	9
	LITERATUUR.....	9

1. INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Ede opdracht gekregen voor het opstellen van een rapportage waarin de actuele situatie (2012) wordt beschreven van de aanwezigheid van steenuilen rondom het plangebied voor woningbouw aan de Westzoom te Lunteren. Door nieuwe ontwikkelingen in en om het plangebied is een update van eerder onderzoek gewenst.

De gemeente Ede is voornemens om de bebouwde kom van Lunteren uit te breiden aan de zuidwestzijde van het dorp, tot aan de nieuwe rondweg Westzoom. De eerste fase van dit voornemen behelst de bouwplannen voor het onderhavige gebied. Ten behoeve van de herinrichting zullen agrarische percelen worden omgevormd tot woonpercelen.

In 2010 heeft Econsultancy voor het gehele uitbreidingsgebied aan de zuidwestrand van Lunteren een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd (Witter 2010). In 2011 is nader onderzoek verricht naar steenuilen in de zuidoosthoek van het uitbreidingsgebied, dat als eerste bebouwd gaat worden (Fase 1). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het plangebied geschikt foerageergebied is en mogelijk deel uitmaakt van twee naburige steenuilterritoria. Voor het verlies aan foerageergebied ten gevolge van de bouwplannen is een mitigatievoorstel opgesteld door Econsultancy (Mos 2011). De gemeente Ede heeft de mogelijkheden voor het realiseren van mitigerende maatregelen besproken met grondeigenaren in de omgeving van het plangebied. Hieruit is een pakket van maatregelen naar voren gekomen dat in een activiteitenplan is toegelicht (Aarts 2012). Twee recente ontwikkelingen maken het uitvoeren van het betreffende activiteitenplan echter niet langer noodzakelijk:

- in het plangebied voor woningbouw is een groot deel van het grasland (foerageerbiotoop voor steenuilen) recent omgezet in maïsakker. Hierdoor kwalificeren deze percelen niet langer als geschikt leefgebied voor steenuilen;
- een nestkast voor steenuilen nabij de Westzoom die in 2010 nog bezet was door een territoriale steenuil, was in 2011 en 2012 niet meer in gebruik. Deze steenuil lijkt verdwenen, en zal naar verwachting geen gebruik meer maken van foerageergebied in het plangebied voor woningbouw.

In onderhavig rapport wordt de actuele situatie nader beschreven.

2. PROJECTBESCHRIJVING

2.1 Locatiegegevens en huidige situatie

Het plangebied (6,6 ha) is gelegen aan de zuidwestzijde van de bebouwde kom van Lunteren in de gemeente Ede (zie figuur 1). Het bebouwen van dit gebied vormt Fase 1 van de uitbreidingsplannen voor de zuidwestzijde van Lunteren. Gezien de huidige woning markt is het hoogst onzeker dat alle fasen de komende jaren zullen worden gerealiseerd. Er is daarom ook gekozen om de uitbreiding op te delen in fasen en verschillende bestemmingsplannen en niet in zijn geheel.

Het plangebied bestaat uit agrarische percelen (akkers en weilanden) tussen de bebouwde kom van Lunteren en de nieuwe rondweg 'Westzoom'. Aan de noordzijde grenzen de percelen aan woningen (lintbebouwing), aan de oostzijde aan een volkstuinencomplex, aan de zuidzijde aan de rondweg Westzoom en aan de westzijde aan agrarische en industriële bebouwing. Tussen en naast de agrarische percelen zijn laanbomen aanwezig, deze blijven behouden. In het plangebied is weinig bebouwing meer aanwezig.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 32 H (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 170.910$, $Y = 454.501$.

Figuur 1: Ligging plangebied Westzoom Fase 1: deelgebieden 't Hoefje en Zandscheer. Bron: Gemeente Ede.

2.2 Voorgenomen activiteiten en manier van uitvoering

Er bestaan plannen om nieuwbouw te plegen aan de gehele west- en zuidwestrand van Lunteren, waarbij de huidige bebouwde kom wordt uitgebreid tot aan de rondweg Westzoom (figuren 1 en 2). Dit meerjarige plan is ingedeeld in fasen. Gezien de huidige woningmarkt is het overigens niet zeker dat alle fasen de komende jaren gerealiseerd zullen worden. Fase 1 behelst de bouwplannen voor het onderhavige gebied, tussen Hulweg, Westzoom en Kleine Goorpad. Dit plangebied zal bebouwd worden in 2013 en 2014. Ten behoeve van de herinrichting zullen agrarische percelen worden omgevormd tot woonpercelen. Hierbij blijft de groenstructuur van het gebied gehandhaafd. Het streefbeeld laat zien dat de inrichting de bestaande perceelbegrenzing volgt. De perceelbegeleidende beplanting (voornamelijk houtwallen) blijft gehandhaafd.

Figuur 2: Streefbeeld uitbreidingsgebied Westzoom Lunteren en plangebied Fase 1 (rode stippellijn).
Bron: Gemeente Ede.

2.3 Doel en belang van de activiteiten

Doel van de activiteiten is het realiseren van nieuwe woningen. Dit is gewenst vanwege de schaarste aan woonhuizen in Lunteren. De Lunterse bevolking geeft aan dat voor starters in Lunteren momenteel te weinig mogelijkheden zijn. Speciaal voor deze doelgroep zullen enkele woningen worden gerealiseerd. Naast de behoefte aan reguliere woningbouw is in Lunteren ook een behoefte aan zorgwoningen, een kerk en een gebouw voor maatschappelijke voorzieningen. Deze zullen in de Westzoom dan ook gerealiseerd worden.

2.4 Openbaar belang en alternatieven

In 2006 hebben de gemeentebesturen in de Regio Vallei, op verzoek van de provincie Gelderland, bekeken welke locaties in het buitengebied van de gemeente Ede geschikt zijn als zoekzone. Zo ook voor Lunteren. Op basis hiervan is in 2008 het Structuurplan Zoekzones Stedelijke functies opgesteld.

Uit het Structuurplan blijkt dat op basis van verschillende uitgangspunten en woningbehoeften alleen in een schil binnen de Westzoom ruimte is voor woningbouw. Naast ecologische, landschappelijke en geografische uitgangspunten is ook bereikbaarheid meegenomen in het aanwijzen van een zoekzone in Lunteren.

2.5 Planning en onderbouwing van de activiteiten

Er zal pas in de loop van 2013 begonnen worden met het bouwrijp maken van de agrarische percelen. De daadwerkelijke bouw vindt gefaseerd plaats in een tijdsbestek van twee jaren (2013-2014).

3. SOORTGEGEVENS

3.1 Verantwoording effectenstudie en verspreidingsinformatie

In 2010 heeft Econsultancy in opdracht van de gemeente Ede een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd voor het gehele uitbreidingsgebied Westzoom (Witter 2010). Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een bureauonderzoek en onder andere een steenuileninventarisatie. In het kader van de aanleg van de westelijke ontsluitingsweg (Westzoom) is in het verleden ecologisch onderzoek verricht. De gegevens hiervan, verzameld in het database systeem van de gemeente Ede (Ecolog), zijn bij dit onderzoek gebruikt. Het veldonderzoek naar steenuil is uitgevoerd door gebruik te maken van geluidsnabootsing. Territoriale mannetjes reageren op het geluid door de roep te beantwoorden. Op deze wijze kunnen territoriale mannetjes worden geïnventariseerd. Voor het vaststellen van een territorium of broedgeval is één waarneming van een roepende steenuil voldoende. De inventarisatiemethode is overeenkomstig de methode die opgesteld is door Steenuilenoverleg Nederland (STONE). Er zijn twee avondrondes en één ochtendronde uitgevoerd, op 25 maart, 8 en 16 april 2010.

In 2011 is door Econsultancy een aanvullende steenuileninventarisatie uitgevoerd in de omgeving van het plangebied (Mos 2011). Daarbij is in hetzelfde gebied tevens een habitatgeschiktheidsanalyse steenuilen uitgevoerd. De analyse is uitgevoerd door middel van een veldbezoek en een bureaustudie. Tijdens het veldbezoek is een habitatbeoordeling gemaakt van de kwaliteit van het aanwezige steenuilhabitat ter plaatse van de onderzoekslocatie buiten het plangebied. Gegevens zijn gecombineerd met huidige verspreidingsgegevens van steenuil en ecologische kenmerken van de soort (habitatieisen, territoriumgrootte e.d.). Het steenuilonderzoek dat in 2010 door Econsultancy is uitgevoerd heeft zich voornamelijk gefocust op de onderzoekslocatie en de directe omgeving hiervan. Het was niet bekend of er meer territoria verder ten zuiden van Westzoom aanwezig waren. Het is echter van belang om dit te weten zodat kan worden vastgesteld of er voldoende 'ruimte' is voor eventueel noodzakelijke mitigerende maatregelen indien territoria binnen de invloedsfeer van de ingreep zijn gelegen. Daarom is in de maanden maart en april 2011 een *aanvullend steenuilonderzoek* uitgevoerd, waarbij gedurende drie avondbezoeken steenuilen zijn geïnventariseerd (7 en 23 maart en 19 april 2011). Het plangebied ten zuiden van de Westzoom is tijdens de veldbezoeken per fiets onderzocht. Daarnaast heeft een *buurtonderzoek* plaatsgevonden, waarbij bewoners is gevraagd of er op hun terrein een broedgeval van steenuil aanwezig is, of dat zij bekend zijn met de aanwezigheid van de soort in de omgeving. Voor een uitgebreide beschrijving van de resultaten van de steenuilinventarisaties in 2010 en 2011, de resultaten van de habitatgeschiktheidsanalyse en de effectenanalyse wordt verwezen naar Mos (2011).

In 2012 bleek een deel van het grasland in het plangebied omgezet te zijn in maïsakkers (veldopname door de heer C. Oskamp, gemeente Ede).

Omdat de steenuilenkast van "steenuil 2" (nabij Kleine Goorpad 4) in 2011 niet bezet was, is deze in juni 2012 opnieuw gecontroleerd door de heer C. Oskamp (gemeente Ede). De kast vertoonde geen sporen van recente bewoning in 2012. Tussen de locatie van deze nestkast en het plangebied zijn geen geschikte alternatieve nestlocaties voor steenuilen aanwezig (veldonderzoek C. Oskamp). Geconcludeerd wordt dat "steenuil 2" niet meer nabij het plangebied aanwezig is.

3.2 Deskundige begeleiding

De steenuilinventarisatie 2010 is uitgevoerd door de heer ing. E.R. Witter. De aanvullende steenuilinventarisatie 2011 en de habitatgeschiktheidsanalyse en effectanalyse zijn uitgevoerd door de heer ir.

J. Mos. Het opstellen van onderhavig activiteitenplan wordt verzorgd door de heer drs. B.G.W. Aarts met ondersteuning van de heer J. Mos.

Econsultancy bv is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het netwerk voorgestelde gedragscode en protocollen. De betreffende medewerkers van Econsultancy hebben meerdere jaren ervaring met risicoadvisering en veldonderzoek naar steenuilen. De ecologen van Econsultancy bv zijn actief bij diverse organisaties en belangenbehartigers zoals SOVON, RAVON, Zoogdierverseniging, Werkgroep Boomkruipers Nederland, Werkgroep kleine marterachtigen (onderdeel van de Zoogdierverseniging), Vogelwerkgroep Arnhem en Vogelwerkgroep Nijmegen.

3.3 Verspreiding van steenuilen op en nabij de uitvoeringslocatie

Steenuilen in het plangebied

Uit de steenuilinventarisaties in 2010 en 2011 blijkt dat er in het plangebied geen steenuilen broeden.

Steenuilen in de directe omgeving van het plangebied

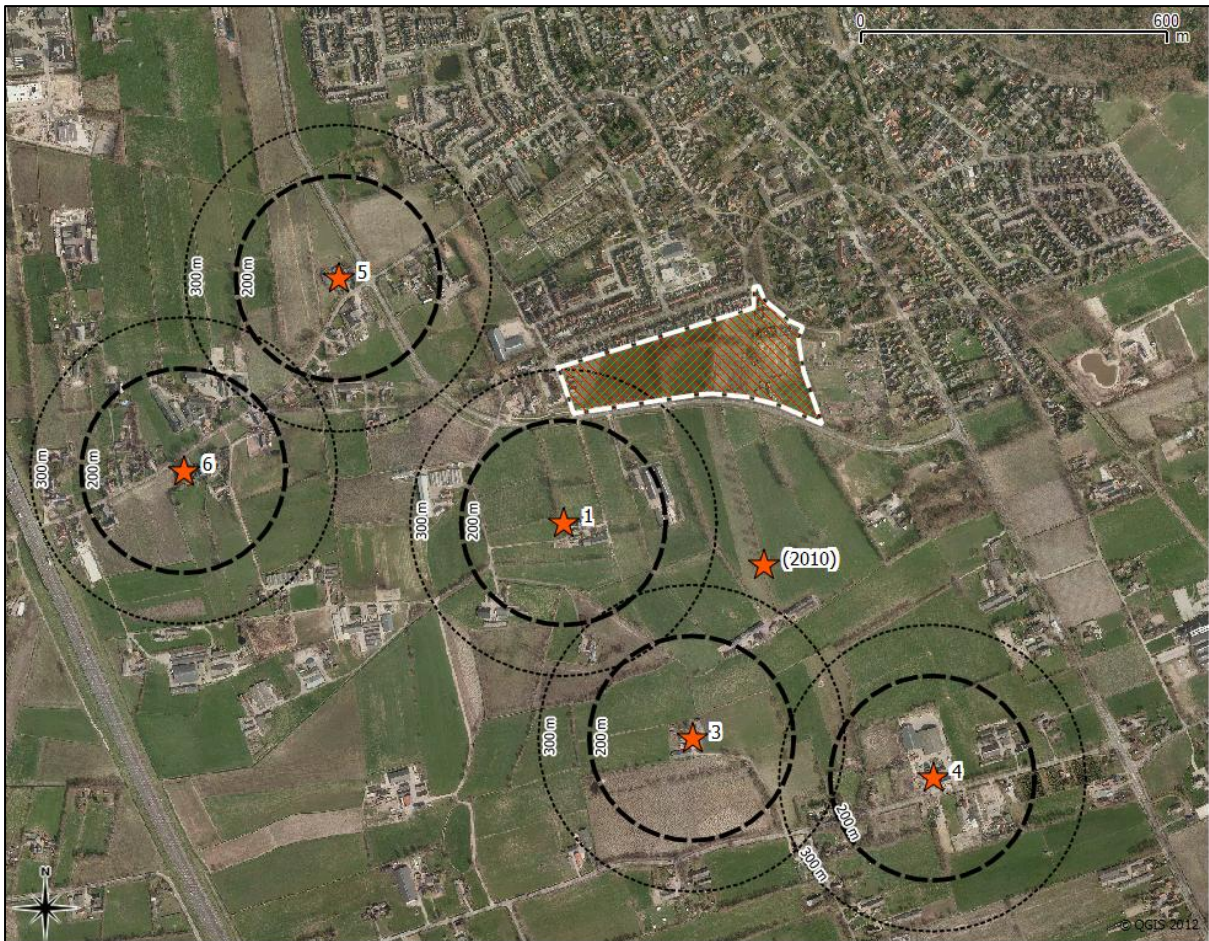
Uit de steenuilinventarisaties in 2010 en 2011 blijkt dat er in de directe omgeving van het plangebied steenuilen broeden (figuur 3). Deze steenuilen maken hoogstwaarschijnlijk geen gebruik meer van het plangebied om er te foerageren, in verband met de recente omzetting van graslanden naar maïs-akkers.

Het plangebied valt binnen de homerange van één broedpaar steenuilen (genummerd 1 in figuur 3). De grootte van een territorium van steenuilen varieert gedurende het seizoen en is afhankelijk van onder andere voedselaanbod en nestgelegenheid. Uit wetenschappelijk onderzoek naar het terrein-gebruik van steenuilen komt een variatie aan territoriumgroottes naar voren (zie tabel I). Door Landschapsbeheer Nederland wordt een standaard vuistregel van een territorium van 10 ha gehanteerd. Om een zo betrouwbaar mogelijke benadering te geven wordt in onderhavige rapportage uitgegaan van een gemiddelde territoriumgrootte 12 ha. Dit betekent dat een 'ideaal' territorium in een straal van 300 meter rondom een nestlocatie is gelegen (zie figuur 3). Uiteraard is de grootte en vorm van het territorium onder andere afhankelijk van de habitatsamenstelling, verblijfslocaties, dekking en foera-geermogelijkheden. Wanneer deze factoren meegenomen worden, wordt een meer 'natuurlijk' territorium verkregen.

Tabel I. Literatuurwaarden homeranges (HR) steenuilen

Aantal steenuilen	Gem. HR variatie	Gem. HR	Locatie	Bron
19	1,6 - 28,1 ha		Nederrijng gebied, Duitsland	Fink, 1989
11	9,0 - 27,5 ha		Oost-Polen	Grzywaczewski, 2009
8*	3,8 – 11,5 ha	15.1 ± 2,46 ha	Noord-Spanje	Zuberogitia <i>et al.</i> , 2007
7	3,7 – 14,6 ha		Achterhoek, Nederland	Van den Bremer <i>et al.</i> 2009

* hierbij is één vrouwelijk exemplaar met een uitzonderlijk groot territorium buiten beschouwing gelaten

Figuur 3: Steenuitterritoria in de directe omgeving van het plangebied in 2011. In 2010 was er nog een extra steenuil ("steenuil 2") aanwezig in een nestkast nabij Kleine Goorpad 4. Het plangebied Westzoom Fase 1 is gearceerd weergegeven. Steenuilen foerageren hoofdzakelijk in een straal van maximaal 300 m rondom hun nestlocatie.

Foerageerbiotoop in het plangebied

De homerange (300 m) van steenuil 1 in figuur 3 reikt tot in het plangebied Westzoom. In 2010 waren delen van dit overlapgebied grasland, en daarmee geschikt foerageergebied voor steenuil 1. Anno 2012 zijn deze graslanden echter omgezet in maïsakkers (figuur 4). Hierdoor deze deelgebieden niet langer geschikt als foerageergebied (van den Bremer *et al.* 2009). Door het wegvallen van “steenuil-territorium 2” is er voor steenuil 1 zeker genoeg geschikt foerageergebied ten zuiden van de weg Westzoom. In het plangebied is in 2012 nog maar weinig geschikt steenuilenfoerageergebied over.

Figuur 4: Gewassen in het plangebied Westzoom in 2012, en grens homerange steenuil 1. In de overlapzone wordt maïs verbouwd, dit is geen geschikt foerageergebied voor steenuilen.

Invloed op foerageergebied steenuilen rondom plangebied Westzoom

De te realiseren woningen in het plangebied Westzoom zouden een verstrend effect op het gebied ten zuiden van de weg Westzoom kunnen hebben, door uitstraling van licht en geluid. Door de aanwezigheid van de drukke weg zal dit aanvullende effect echter zeer gering zijn. Alleen steenuil-territorium 1 zou hierdoor beïnvloed kunnen worden. Voor steenuil 1 is er echter ten zuiden van de weg Westzoom voldoende foerageergebied aanwezig, zodat enig uitstralend licht en geluid van de woningen geen significant negatief effect op steenuil 1 zal hebben. Het aanleggen van een groene buffer langs de weg Westzoom wordt niet noodzakelijk geacht.

4. TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

In het plangebied Westzoom broeden geen steenuilen. Ten zuiden en ten westen van het plangebied broeden wel enkele steenuilen. Eén territorium overlapt voor een zeer klein deel met het plangebied. In dit overlapgebied is anno 2012 geen geschikt foerageergebied meer aanwezig, het grondgebruik is recent veranderd van grasland naar maïsakker. Realisatie van de bouwplannen Westzoom Fase 1 heeft geen aantasting van leefgebied van steenuilen tot gevolg. Het treffen van mitigerende maatregelen is niet aan de orde.

LITERATUUR

- Aarts, B.G.W. 2012. Activiteitenplan steenuilen Westzoom te Lunteren in de gemeente Ede. Rapport 11113859 EDE.GEM.ECO3. Econsultancy, Boxmeer.
- Van den Bremer, L., van Harxen, R. & Stroeken P. 2009. Terreingebruik en voedselkeus van broedende steenuilen in de Achterhoek. SOVON-Onderzoeksrapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Fink, P.1989. Seasonal variation of territory size with the little owl (*Athene noctua*). Oecologia 83: 68-75.
- Grzywaczewski, G. 2009. Home range size and habitat use of the little owl *Athene noctua* in East Poland. Ardea 97(4):541-545.
- Mos, J. 2011. Effectenanalyse en mitigatievoorstel steenuil plangebied Westzoom te Lunteren in de gemeente Ede. Rapport 11013036 EDE.GEM.ECO2. Econsultancy, Boxmeer.
- Parmentier, F. & A. van Paassen 2009. Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil. Landschapsbeheer Nederland, Utrecht.
- STONE 2011. Erfwijzer Steenuil. STONE Steenuiloverleg Nederland, Heiloo.
- Witter, E.R. 2010. Natuurtoets plangebied Westzoom Lunteren te Lunteren in de gemeente Ede. Rapport 10035392 EDE.G04.ECO2. Econsultancy, Doetinchem.
- Zuberogitia I., Zabala, J., Martínez, J.A., Hidalgo S., Martínez, J.E., Azkona, A., Castillo, I. 2007. Seasonal dynamics in social behavior and spacing patterns of the little owl *Athene noctua*. Ornis Fennica 84: 173-180.